

فهرست

□ دیباچه ۷

فصل یکم: کلیات (۹)

- ۹ مقدمه
- ۱۰ تعریف انسان‌شناسی
- ۱۱ تاریخچه انسان‌شناسی
- ۱۳ شاخه‌های مختلف انسان‌شناسی
- ۱۹ انسان در نظریه فروید
- ۲۰ انسان در دیدگاه روان‌شناسی - اجتماعی
- ۲۱ دیدگاه کارل راجرز در باب ماهیت انسان
- ۲۲ دیدگاه آلفرد آدلر در باب انسان
- ۲۳ انسان در نگاه واتسون
- ۲۳ انسان‌شناسی دینی
- ۲۶ نسبت شاخه‌های مختلف انسان‌شناسی
- ۳۲ انسان‌شناسی اسلامی یا انسان‌شناسی در اسلام

فصل دوم: روایت آفرینش انسان در قرآن (۳۷)

فصل سوم: هدف خلقت انسان در قرآن (۴۹)

فصل چهارم: رسالت انسان در زندگی (۵۳)

مقدمه ۵۳
نقش دین در رسالت انسان ۵۸

فصل پنجم: شأن و منزلت انسان در قرآن (۶۵)

مقدمه ۶۵
کرامت انسان ۶۵
عزت انسان ۶۶
حرمت جان انسان‌ها ۶۷
مسخرکردن پدیده‌های جهان برای انسان ۶۷

فصل ششم: ابعاد وجودی آدمی (۶۹)

مقدمه ۶۹
ظاهر و باطن ۷۲
جسم، روح و نفس ۷۲
دیدگاه‌ها در باب پیدایش روح ۷۳
مراتب نفس در قرآن ۷۴

فصل هفتم: فطرت (۷۷)

قرآن و خداجویی فطری انسان ۸۱

فصل هشتم: جنبه‌های منفی طبیعت انسان (۸۷)

مقدمه ۸۷

فصل نهم: ابزار شناخت در انسان از منظر قرآن (۹۹)

مقدمه ۹۹
رتالیسم کلاسیک ۱۰۰
ایده‌آلیسم ۱۰۰
کانت و امکان شناخت ۱۰۱

پوزیتیویسم یا اثبات‌گرایی ۱۰۲
رتالیسم انتقادی ۱۰۲
ابزار حسی ۱۰۳
منابع شناخت ۱۰۵
موانع شناخت ۱۰۸
امکان شناخت: رویکردی اسلامی ۱۱۴

فصل دهم: جبر و اختیار (۱۲۱)

مقدمه ۱۲۱
دیدگاه ادیان گوناگون در باب جبر و اختیار ۱۲۲
جبر و اختیار از منظر دیدگاه‌های اسلامی ۱۲۳
نظریه امر بین الامرین ۱۲۸
قضا و قدر ۱۳۲

فصل یازدهم: کمال انسان و انسان کامل (۱۴۵)

مقدمه ۱۴۵
مفهوم انسان کامل ۱۵۵
ویژگی‌های انسان در راه کمال از منظر اسلامی ۱۵۷
ویژگی‌های عمل در قرآن ۱۶۰
پیامد طریقت کمال ۱۶۳
جمع‌بندی ۱۶۳

فصل دوازدهم: انسان و مسئولیت (۱۶۵)

مقدمه ۱۶۵
مسئولیت‌پذیری در قرآن ۱۶۷
ارتباط‌های چهارگانه انسان ۱۶۸

فصل سیزدهم: باهم‌نگری (۱۷۵)

پیوست

رابطه آزادی و تربیت با استناد به قرآن کریم ۱۸۱

.....	مقدمه	۱۸۱
.....	بحث اصلی	
.....	آزادی از دیدگاه اسلام	۱۸۳
.....	ماهیت انسان	۱۸۳
.....	کرامت انسانی	۱۸۴
.....	خلافت الهی	۱۸۵
.....	امانت الهی	۱۸۶
.....	انسان هدف نهایی خلقت	۱۸۷
.....	جبر و اختیار انسان	۱۸۸
.....	جمع‌بندی	۲۰۴
.....	منابع	۲۰۷

دیاچه

کتابی که پیش رو دارید، حاصل تأملات، مطالعات، تحقیقات و همچنین چند دوره تدریس درس انسان‌شناسی اسلامی به دانشجویان کارشناسی علوم تربیتی و روان‌شناسی است. هرچند کتاب حاضر می‌تواند برای هر دانش‌پژوهی که علاقه‌مند به حیطه‌های انسان‌شناسی به ویژه انسان‌شناسی‌های دینی و اسلامی است، مفید واقع شود، لیکن هدف اصلی کتاب، دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی و روان‌شناسی و فلسفه است. به همین دلیل، در غالب مباحث و فصول کتاب سعی شده است تا موضوع‌های مربوط به قلمروهای روان‌شناسی، فلسفه و علوم تربیتی نیز مد نظر قرار گیرد. البته بایستی اعتراف کنم که پرداختن عمیق و وسیع به تمامی این مباحث از حد و حوصله کتاب حاضر خارج بوده است. از این رو تنها به شرحی اجمالی بسنده شده است. چرا که از یک سو، ظرفیت مخاطب و توان نویسنده مد نظر و از سوی دیگر، با توجه به اینکه هدف از نگارش کتاب حاضر، تدوین متنی درسی بوده است، لذا بایستی حد و حدود یک کتاب درسی لحاظ می‌شد. بنابراین در شرح و بسط مطالب به همین مقدار بسنده شده است. باشد تا مخاطبان علاقه‌مند، خود به جستجوی مطالب مکمل پرداخته و با گسترش مطالعه خویش، درک عمیق‌تر و جامع‌تری از مباحث مربوط به انسان‌شناسی‌های اسلامی پیدا کنند. به علاوه، برای گمانم که مباحث مطرح شده در کتاب حاضر، بتواند زمینه و انگیزه لازم برای انجام پژوهش‌های تکمیلی و تخصصی‌تر را فراهم آورد. به ویژه مطالعات و تحقیقات تطبیقی از جمله حیطه‌هایی است که لازم است محققان و دانش‌پژوهان قلمروهای علوم انسانی به ویژه فلسفه، روان‌شناسی و علوم تربیتی به سراغ آنها بروند. در پایان از هرگونه نقد و نظر اصلاحی استادان ارجمند، دانشجویان عزیز و کلیه مخاطبان گرامی استقبال می‌نمایم.

دکتر بابک شمشیری

عضو هیأت علمی دانشگاه شیراز

bshamshiri@rose.shirazu.ac.ir